УДК 947

А. О. Хмель,
канд. іст. наук, ст. викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІСПАНІСТИКИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

В статті висвітлюються, аналізуються та систематизуються наукові здобутки українських істориків, сферою наукових інтересів яких є історія Іспанії з метою виявлення прогалин в дослідженнях. Зокрема, наголос зроблено на дослідниках і їх послідовниках, з центрами у Донецьку (до подій серпня 2014 р.), Вінниці та Львові, і на поодиноких дослідженнях в містах і вузах. Автор акцентує увагу на тому, що осередками становлення іспаністики історичного напрямку в Україні були вузи у Донецьку і Вінниці на чолі з Ольгою Павлівною Іванницькою та Юрієм Григоровичем Бєловоловим. Щодо перспектив розвитку іспаністики, то автор наполягає на тому, що вони ґрунтуються на ідейних засадах самих науковців і не занадто обнадійливі.

Ключові слова: *іспаністика, науковці, Вінниця, Львів, О.П. Іваницька, Б.П. Чума.*

Саме Ю. Бєловолов та О. Іваницька, які почали працювати в даному напрямку ще за часів СРСР, заклали підґрунтя для розвитку іспаністики в Україні, оскільки спочатку самі досліджували різні аспекти історії Іспанії, а згодом долучали до цієї роботи інших науковців. Окремо варто згадати Асоціацію Іспаністів України, яка функціонує з 2009 р. і поєднує іспаністів багатьох напрямків: літераторів, перекладачів, філологів, істориків, політологів. Президентом Спільноти є Олександр Вікторович Пронкевич – спеціаліст з історії іспанської літератури. Відтак, в статті аналізуються напрямки досліджень українських іспаністів, їх різнонаправленість та глибина. Автор прийшов до висновку, що українська іспаністика історичного спрямування знаходяться на початковому етапі розвитку і кількість досліджень є мінімальною.

Наша українська держава є молодою, до того ж обтяжена спадщиною радянською науки (трактування будь-якої держави через призму ідеології, відкинення політології як необхідної і самостійної науки і т.д.) тому і різні сфери її науки є більш або менш розвинутими, а іноді знаходяться на етапі становлення. Останнє можна стверджувати і про українську іспаністику, зокрема її історичний напрямок, оскільки, хоча в даному напрямку наявні окремі дослідження, говорити про значні досягнення істориків зарано. Саме висвітлення проблем і досягнень української іспаністики з метою аналізу її стану та формулювання її перспектив на майбутнє характеризують актуальність дослідження.

Відтак, наступні дослідники висвітлювали такі аспекти історії Іспанії: сутність і особливість франкістського режиму – О. Іваницька, робітничий рух на Кубі – Ю. Бєловолов, лібералізм у суспільно-політичному житті Іспанії другої половини XIX століття – Б. Чума, постфранкістський період в історії Іспанії – В. Годлевська, внутрішня політика франкістського режиму – Ю. Павлишена, громадянська війна та політика «невтручання» у неї з боку інших держав – М. Коннова, проблема Гібралтару у внутрішній і зовнішній політиці Іспанії – О. Лук'янов, Ю. Кощій, Н. Лесіва, колоніальна політика Іспанії в Африці – В. Шелюто, європейська політика Ф. Франко та сучасна зовнішня політика Іспанії – А. Хмель, сутність та причини баскського сепаратизму в Іспанії, його особливості – Н. Олійник, період правління Короля Іспанії Хуана Карлоса та зовнішня політика Іспанії на початку XXI ст. – Л. Матлай.

Розпочнемо аналіз із наукових здобутків доктора історичних наук, професора О. Іваницької – історика-іспаніста, знаного і на батьківщині, і за кордоном. Вона досліджує історію Іспанського Королівства в XX ст. Темами її досліджень були і політичний режим в Іспанії за Ф. Франко і за Прімо де Рівери. З 1982 р. (з перервою) працює у Вінни-

цькому педагогічному університеті. У 2000-2006 рр. вона працювала завідуючим кафедрою міжнародних відносин Київського міжнародного університету, але повернулася до Вінниці де працює на кафедрі всесвітньої історії Донецького національного університету імені Василя Стуса. На сьогодні вона є авторкою наукових монографій, навчальних посібників та статей і є одним з фундаторів сучасної вітчизняної наукової школи іспаністики.

Такі монографії дослідниці, як «Альфонсо XIII – король парадоксів» (2006 р.), «Франко – каудильйо Іспанії» і такі статті як: «Типологія та особливості диктатури генерала М. Прімо де Рівери в Іспанії (1923-1930 роки) в контексті європейських тоталітарно-авторитарних політичних систем», «Політичний розвиток франкістської Іспанії. 1939-1975 рр.» [1] характеризують її як дослідника, який більше позитивно, ніж негативно, ставиться до явища диктатури, зокрема диктатури Франко та Прімо де Рівери та дослідника, який використовуючи в своїй роботі праці радянських ідеологів (І. Еренбурга, І. Майського й М. Мещерякова) не підпала під їх вплив та радянську пропаганду. Окрім позитивного ставлення в роботах автора також помічаємо прагнення виправдати Ф. Франко та його політику. Загалом, дослідниця також висвітлює перебіг подій в 1936-1939 рр. Примітним є той факт, що не тільки історія Іспанії є її об'єктом дослідження, але і її політичний розвиток.

Щодо біографії Альфонсо XIII, яка вийшла друком у 2006 р., то видання розраховане на різнобарвне коло читачів. Велика кількість посилань, повноцінний фактичний матеріал, логічна структура викладу забезпечують відповідність книги науковому стилю [2]. Книга є ґрунтовним дослідженням історії Іспанії та династії Бурбонів з часу Реставрації і до мирної, демократичної Квітневої революції 1931 р. Через долю короля Альфонсо XIII авторка простежила занепад та кризу конституційно-монархічних інституцій Іспанії, проаналізувала реалії цієї країни часів Другої республіки та з'ясувала передумови громадянської війни 1936-1939 рр.

Окрім власних наукових здобутків, дослідниця також направляє інших науковців. Зокрема, вона керувала науковим дослідженням М. Коннової (назва захищеної дисертації – «Громадянська війна в Іспанії (1936-1939 роки): історіографія», Київ, 2004), Ю. Павлішеної («Внутрішня політика франкістського режиму в Іспанії. 1939-1975 рр.», Київ, 2007). Науковим керівником О. Іваницька виступила також у В. Годлевської («Перехід від авторитаризму до демократичного суспільства Іспанії» (1960-1982 роки», Київ, 2006). Відтак, тематика досліджень О.П. Іваницької зачіпає XX ст. Напрацювання є досить ґрунтовними і спираються на великий за обсягом фактологічний матеріал.

Однією з її послідовників є В. Годлевська. На сьогодні вона є кандидатом історичних наук, викладає у Вінницькому національному технічному університеті має близько 50-ти наукових та науково-методичних праць [3]. Сферою наукових інтересів дослідниці є демократичні процеси у світі, мова, історія та культура Іспанії. Більшість її праць присвячені різноманітним аспектам історії Іспанії другої половини XX ст., зокрема ролі конституційної монархії в іспанському суспільстві, висвітленню процесу реформування фінансової та соціальної систем в Іспанії, сфери туризму у 80-90-х рр. XX ст. і т.д. Наприклад, у статті «Реформування правоохоронних органів Іспанії в умовах консолідації демократії» (2011 р.) автор дослідила реформування правоохоронних органів та висвітлила процес формування нової поліцейської системи, створення необхідної правової бази та механізму її реалізації. В. Годлевська розкрила тему статті за допомогою аналізу великого кола документів іспанською мовою (зокрема, королівських декретів) та з опорою на інформацію з іспанської преси про впровадження реформ [4].

Загалом, аналізуючи наукові надбання дослідниці, автор прийшов до висновку, що досліджуючи історію Іспанії після смерті Ф. Франко, В. Годлевська прагнула висвітлити всі аспекти змін, що відбувалися в країні: в сфері церковно-державних відносин, економічних, соціальних, сфері туризму і освіти, господарстві, малого і середнього бізнесу, фінансових інститутів, звернула увагу на роль інституту монархії в суспільстві. Поза її увагою не залишилася і роль парламенту в консолідації демократичного режиму в Іспанії (1982-1996 рр.), вибори до Кор-

тесів 1982 р., місце та роль опозиції на першому етапі демократизації іспанського суспільства (1975-1978 рр.). Щодо сфери культури і мистецтва Іспанії, то дослідниця висвітлила особливості розвитку іспанської літератури в поставторитарний період, зокрема в умовах утвердження демократії. В цьому напрямку дослідницею висвітлено основні напрямки розвитку літератури, розглянуто творчість відомих іспанських письменників, досліджено діяльність літературних товариств та літературних журналів, проаналізовано державну політику в літературній сфері. Також В. Годлевська опікувалася дослідженням особливостей розвитку театрального мистецтва в Іспанії в умовах утвердження демократії, тенденціями розвитку іспанської архітектури, становленням нового іспанського кіно, особливостями розвитку образотворчого мистецтва в Іспанії і т.д.

Відтак хронологічними рамками досліджень В. Годлевської є також XX ст., зокрема його друга половина, але сфера наукових інтересів значно ширше за О. Іваницьку. Тобто, якщо сфери наукових інтересів О. Іваницької історія і внутрішньополітичне життя країни, то сфери наукових інтересів В. Годлевської – історія, внутрішньополітичне життя та культура Іспанії.

Ще одним послідовником О. Іваницької є М. Коннова [5]. На сьогодні М. Коннова – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри всесвітньої історії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Сферою її наукових інтересів є Громадянська війна в Іспанії 1936-1939 рр. та її місце у вітчизняній та зарубіжній історіографії. У своєму дисертаційному дослідженні авторка стверджує, що історіографія іспанської війни (власне іспанська, радянська, західна в цілому) до останнього часу мала виражену ідеологічну зорієнтованість: прореспубліканську або профранкістську і що в залежності від ідеологічних пріоритетів історики виробили типологію конфлікту. Для марксистів – це «національно-революційна війна іспанського народу проти фашистських загарбників», для франкістських дослідників – «національно-патріотична війна», «хрестовий похід проти безбожників і комуністів». У сучасній західноєвропейській та американській історіографії прийнятий термін «громадянська війна в Іспанії 1936-1939 років», який позбавлений духу конфронтації [6]. Таке дослідження і його висновки є особливо важливими для аналізу і висвітлення подій, які сьогодні відбувається на сході України, адже М. Коннова стверджує, що при дослідженні конфлікту і його характеристиці має місце ідеологія. Тобто в залежності від того, хто знаходиться при владі і яку ідеологію сповідує, аналізуються і характеризуються будь-які події в державі, відсутня об'єктивність. А відтак, це заважає об'єктивному аналізу подій, їх причинам і призводить до непередбачуваних наслідків. Отже, дослідження М. Коннової висвітлюють період Громадянської війни в Іспанії 1936-1939 рр. та особливості її висвітлення різними науковими школами: радянською, американською та європейською.

Ю. Павлішена [7], яка досліджує внутрішню політику франкістського режиму в Іспанії в 1939-1975 рр. також є послідовником О. Іваницької. Зокрема, наукові доробки цієї дослідниці висвітлюють внутрішню політику франкістського режиму. У своїй кандидатській дисертації авторка здійснила комплексне дослідження внутрішньої політики Іспанії франківського періоду (1939-1975 рр.), її етапів і особливостей, провела системний аналіз наукових доробок дослідження франкістського періоду (радянських, сучасних вітчизняних, російських і іспанських, науковців), дослідила хронологічні межі, періодизацію та юридично-правовий аспект внутрішньої політики франкістського режиму, визначила закономірності, особливості корекції пізнього франкізму у політичній, соціальній, економічній сферах.

Як вже було зазначено раніше, до подій травня 2014 р. одним з центрів розвитку іспаністики в Україні був Донецьк. Яскравим представником є доктор історичних наук, професор Юрій Григорович Бєловолов. Він свого часу досліджував колоніальну політику Іспанії за Карла III, робітничий рух на Кубі в середині XX ст., а згодом і політичну систему сучасної Іспанії [8]. Варто зазначити, що активність даного дослідника з наукової точки зору припала ще на час існування СРСР а вже після його розпаду, Ю. Бєловолов в більшості виступав як науковий опонент у дослідників, які захищали свої дисер-

тації на іспанську тематику. Зокрема, він виступав як перший опонент на захисті кандидаських дисертацій у М. Коннової, В. Годлевської, А. Хмель та Т. Жолонко (напрямок політології).

У 1990-і рр. коло наукових досліджень Юрія Григоровича, як зазначалося, розширюється, охоплюючи, окрім іберо-американської тематики, історію Іспанії. Його дослідження були пов'язані з Центром досліджень Наваррського університету Іспанії (м. Памплона). Ю. Бєловолов виступав на чотирьох Світових конгресах іберо-американістів «Європейська культура» (1992-2002). На сьогодні він є автором понад 100 публікацій, в тому числі 5 монографій, кілька підручників. Вільно володіє іспанською мовою, що підтверджується його виступами іспанською мовою на Світових конгресах іберо-американістів та Конгресах іспаністів України (зокрема в 2011 р., м. Донецьк). У 1992 р. заснував та очолив регіональне товариство дружби «Україна-Іспанія», яке довгий час підтримувало культурні та наукові зв'язки з кількома іспанськими університетами та Королівським домом Іспанії. З 2001 р. він є членом Міжнародної асоціації іспаністів а у вересні 2011 р. був одним із засновників вже згаданої Асоціації іспаністів України.

Якщо ж аналізувати його наукові здобутки, варто звернути увагу на той факт, що до 1990 р. він опікувався тою науковою темою, яка була цікавою радянському керівництву, наприклад, тема його кандидатської стосується іноземних монополій на Кубі в 30-ті рр. та виступів трудящих проти антиімперіалістичних сил, а тема докторської дисертації звучить як «Робочий клас Куби у боротьбі за єдність демократичних антиімперіалістичних сил (1925-1952 рр.)» [9]. Таким чином, незважаючи на розгалужену джерельну базу, адже Юрій Григорович перебував на Кубі і збирав там інформацію для свого дослідження, тема була сформульована дуже заідеологізовано. А вже в сучасній Україні його тематика була розширена і змінила свій акцент, оскільки заідеологізованість тематики зникла.

Іберо-американською тематикою в Донецьку опікувався доктор історичних наук, професор А.В. Бредіхин [10]. Коло його наукових досліджень, окрім іншого, включає формування та еволюцію пероністського режиму в Аргентині.

Варто згадати і про дослідження аспірантки кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Донецького національного університету (Вінниця) І.Ю. Темірової [11], яка опікується імміграційною політикою Португалії та Іспанії та моделлю розселення українців в цих країнах. Зокрема, у статті «Порівняльний аналіз структурної інтеграції українських іммігрантів Португалії та Іспанії» досліджуються чинники державного рівня інтеграції українських іммігрантів у Португалії на відміну від Іспанії. Автор стверджує, що її центральною складовою є стабільність працевлаштування у Португалії порівняно з Іспанією. Варто зазначити, що автор спирається на широку джерельну базу та дослідження іспанських науковців в даному питанні.

Наступним представником іспаністики Донецького національного університету, який опікується іспанською тематикою, зокрема питанням Гібралтару у зовнішній і внутрішній політиці Іспанії є Н.О. Лесіва [12]. Так, у статті «Проблема Гібралтару в контексті відносин Великої Британії та Іспанії (1960 – 2010 рр.)» авторка проаналізувала еволюцію проблеми Гібралтару в контексті іспано-британських відносин другої половини XX – початку XXI ст., її історичні витоки. Актуальність даного дослідження визначається аналізом іспанських й британських стратегій вирішення суперечки щодо гібралтарської проблеми та висвітлено вплив Європейського союзу у вирішенні цього питання. Дослідження цього молодого автора на разі триває.

Також в Донецькому національному університеті захистила кандидатську дисертацію з історії представник іберо-американського напрямку І.І. Лаврова [13]. Тема її дослідження: «Соціальна політика в Аргентині в умовах неоліберальної моделі розвитку (90-ті роки XX століття)», керівником її роботи був призначений Ю. Бєловолов, про якого ми згадували раніше.

Наступним центром розвитку іспаністики в Україні можна назвати Київ, оскільки там також розвивають даний історичний напрям. Зокрема, варто назвати два прізвища: О.П. Лук'янов та Ю.В. Кощій. Обидва науковці висвітлюють проблему Гібралтару у

міжнародних відносинах та зовнішній політиці Іспанії. Щодо О. Лук'янова [14], то він захистив кандидатську дисертацію на тему «Проблема Гібралтару у зовнішній політиці Іспанії, 1963-1985 рр.» у 2003 р. і працює на кафедрі нової та новітньої історії зарубіжних країн Київського національного університету імені Тараса Шевченка. В дисертації О. Лук'янов на основі аналізу широкого кола джерел дослідив політику Іспанії у напрямку врегулювання проблеми Гібралтару у 1963-1985 рр. До його досягнень слід віднести виявлення внутрішньополітичних і зовнішньополітичних чинників, що впливали на процес формування та реалізації політики Іспанії в даному напрямку. Автор наголошує, що іспанські політики маніпулювали темою Гібралтару для відволікання іспанців від економічних проблем країни. Вагомим результатом дослідження стало висвітлення ролі міжнародних організацій (ООН, НАТО, ЄС) у врегулюванні питання та економічний аспект проблеми.

Розширила та надала темі Гібралтару осучасненої постановки Юлія Володимирівна Кощій [15]. Її дослідження «Проблема Гібралтару в міжнародних відносинах (1956-2006 рр.)», яке було завершено в 2011 році, охоплює період 50 років. Не зважаючи на переваги даної роботи, слід зауважити, що період в 50 років є занадто великим для дисертаційного дослідження, оскільки це може завадити його глибині. Також, науковому загалу авторка представила у 2008 р. статтю щодо ролі Гібралтару у планах Німеччини в роки Другої світової війни. В даній статті була висвітлена наявна необхідність з боку Німеччини захоплення британської колонії Гібралтар, що могло посприяти встановленню абсолютного панування у Західному Середземномор'ї країн гітлерівської коаліції.

Наступне українське місто, яке може похвалитися декількома істориками, які досліджують історію Іспанії, є культурний і науковий центр України місто Львів. Найбільш відомим дослідником тут вважається Богдан Петрович Чума [16] – доцент кафедри світової історії нового і новітнього часу Українського католицького університету з 2012 р. У жовтні-грудні 2002 р. і в жовтні-грудні 2006 р. він був стипендіатом Міністерства закордонних справ і співробітництва Королівства Іспанії (стипендія MAEC-AECI) при Мадридському університеті Комплютенсе. Прикметною діяльність Б. Чуми є тому, що він окрім викладацької діяльності зосередив свою увагу на відкритті і функціонуванні Центру Іберійських студій при Українському католицькому університеті, співпрацюючи з викладачами і науковцями Польщі та Іспанії, розширюючи українсько-іспанські наукові контакти. В межах Іберійських студій студенти мають змогу ознайомитися з іспанським і польським тлумачення і баченням іспанської історії. Наприклад, в 2015 р. відбулася зустріч студентів і викладачів УКУ з Хосе Луїсом Орелья Мартінесом, який прочитав лекцію «Іспанія Франко» [17].

Сферою наукових інтересів Б. Чуми є сучасна національна ідентичність іспанців, історія Іспанії другої половини XIX ст., розвиток лібералізму в Іспанії в XIX ст. Зокрема у статті «Динаміка національної ідентичності сучасної Іспанії та її відображення в іспанській історіографії» [18] дослідник аналізує характер та стан національної ідентичності Іспанії на сучасному етапі її розвитку. Він робить висновок, що на цьому етапі національна ідентичність Іспанії залишається невизначеною, і в її основі, як і раніше, лежать два взаємовиключних проекти, а суперечки довкола національної ідентифікації можуть бути повчальними для інших держав, які проходять шлях від авторитарного режиму до демократії. Відтак, тематика досліджень Б. Чуми знаходиться на межі історії, культурології та політології, набуваючи ознак сучасного міждисциплінарного підходу західноєвропейського дослідження.

Дослідником, який поглиблений у дослідження сутності, причин і можливих наслідків розвитку баскського націоналізму, є Назар Олійник. Цей науковець на разі проживає в Польщі, але отримав освіту у Львові. Найбільш відомими його працями в Україні є «Чи повстане незалежна Країна Басків?» та «За еускаді, за її волю»: етнополітичний конфлікт в країні басків у баченні українських праворадикалів» [19]. Другу статтю автор присвітив висвітленню стереотипів щодо етнічного та політичного конфлікту в Країні Басків з погляду Українського радикального правого крила. Основну увагу він сфокусував на ролі басків у дискурсі сучасного укра-

їнського націоналізму та сприйняття Баскської реальності з точки зору української історії. Відтак, основною темою досліджень Н. Олійника є баскський націоналізм та його теоретики.

У Львівському університеті бізнесу і права працює к. і. н. Л.С. Матлай [20]. Сфера її інтересів знаходиться на межі історії і політології, оскільки більшість статей присвячено висвітленню політичного стану, суспільно-політичних поглядів відомих політиків та держслужбовців, участі Іспанії в міжнародних організаціях. Зокрема у її статті «Участь Іспанії в ООН в 1955-2015 рр.». аналізуються умови вступу Іспанії до ООН, її діяльність як непостійного члена Ради Безпеки ООН у 1969-70, 1980-1981, 1993-1994 і 2003-2004 роках, участь у численних миротворчих місіях, включаючи Афганістан, Східний Тимор, Ліван, Косово та Гаїті. Автор наполягає, що така активність Іспанії призвела до чергового обрання монархії непостійним членом Ради Безпеки терміном на два роки, починаючи з 1 січня 2015 до 31 грудня 2016 р. [21] У статті про Ану Паласіо – голову Міністерства закордонних справ Іспанії у 2002-2004 рр. автор акцентувала увагу на сильних та слабких рисах особистості очільниці дипломатичного відомства [22].

Цікавою і вчасною є стаття Л. Матлай щодо значення нової іспанської партії «Podemos» («Ми зможемо»). Авторка наголошує, що перемога на травневих виборах 2014 р. до Європейського парламенту нової партії «Podemos» (заснованої у січні 2014 р.), стала політичною сенсацією і кинула виклик більш ніж тридцятирічній монополії двох провідних партій парламентської монархії – Народної партії та ІСРП. У статті розглянуто історію становлення партії «Podemos», основні напрями її діяльності, програмні документи. З'ясовано, що стрімкий злет на політичну арену лівої партії радикалів став можливим через розчарування іспанців політикою традиційних партій, корумпованість політичної еліти, жорсткі економічні заходи [23].

Поодинокі дослідження історії Іспанії можна виявити і в інших містах України, зокрема в Харкові і Миколаєві. Так, прагнення Іспанії зберегти за собою колоніальні володіння в Африці проаналізував і висвітлив В. Шелюто [24], пояснюючи це не лише економічними мотивами, але й прагненнями захистити південні кордони. Дослідник зазначає, що іспансько-марокканський Феський договір 1969 р. поклав край іспанській колоніальній присутності в Іфні. Але не бажаючи втратити цю територію, іспанські правлячі кола спочатку гальмували процес її деколонізації, а потім пішли на згоду, яка не врахувала прагнень значної частини народу Західної Сахари до створення незалежної країни. Згодом це стало однією з причин серйозного конфлікту в регіоні. Відносини Іспанії з її північно-африканськими володіннями будувалися за принципом геополітичної єдності Європи та Африки. При цьому Іспанії відводили роль «рятівника» європейського континенту від комуністичної експансії, що загрожувала, на думку іспанських політиків, «з півдня більше, ніж зі сходу». Таким чином, Іспанія та її володіння в Африці мали стати водорозділом, який розмежовував сферу впливу двох світових систем.

В Миколаєві історію Іспанії XX ст. досліджує А. Хмель [25]. Тема її наукових інтересів обмежується на даний момент другою половиною XX та початку XXI ст. Як вже згадувалось раніше, осередком розвитку іспаністики в Україні (при чому всіх напрямків) є Асоціація іспаністів України, яка була заснована 2009 р. щорічно проводить Конгреси з метою поширення іспанської мови, культури й історії в Україні. З ініціативи Асоціації кожного року проводиться Конгрес іспаністів України, на якому дослідники збираються для презентацій власних наукових досягнень у галузі іспаністики: філологи, методисти, літератори, історики. Завжди на Конгресах присутні науковці з Іспанії, Польщі, відкривають Конгрес – або посол Іспанії в Україні або інші повноважні особі Іспанського Посольства в Україні. 2010 р. Конгрес було проведено у Харкові, 2011 р. – в Донецьку, 2012 – у Севастополі, 2013 р. – у Львові, 2014 р. – у Дніпропетровську, в 2015 – в Миколаєві, в 2016 – у Кам'янець-Подільському. Головою Асоціації є доктор філологічних наук, професор Олександр Вікторович Пронкевич.

Замість висновку, варто зазначити, що єдиних критеріїв для систематизації всіх вищезгаданих досліджень немає, тому поділ буде досить умовним. Зокрема, О. Іваницька

та її послідовниці: В. Годлевська, Ю. Павлішена, М. Коннова – висвітлюють період франкізму та його трансформацію, починаючи з Громадянської війни і завершуючи формуванням сучасної політичної системи Іспанії. Дослідники з Донецьку на чолі з Ю. Бєловоловим опікуються іберо-американською тематикою та зовнішньою політикою Іспанії, її імміграційною політикою. Історики-іспаністи з Києва досліджують питання Гібралтару як в політиці Іспанії так і його місце в міжнародних процесах. Львівяни, з одного боку (Б. Чума та Н. Олійник), досліджують глибинні суспільно-історичні процеси, які впливають на формування та динаміку національної ідентичності іспанців та на розуміння сутності баскського націоналізму, а з другого (Л. Матлай), – зовнішню політику Іспанії в другій половині XX – на початку XXI ст. Відтак, прогалин в українській іспаністиці безліч, адже легше перерахувати теми, по яким написали дослідження, ніж перерахувати самі прогалини. Що ж до перспектив розвитку іспаністики на сучасному етапі – вони не представляють обнадійливої перспективи, адже ґрунтуються на інтересах і уподобаннях самих науковців і не стимулюються з боку держави.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Іваницька О.П. Типологія та особливості диктатури генерала М. Прімо де Рівери в Іспанії (1923-1930 роки) в контексті європейських тоталітарно-авторитарних політичних систем / Ольга Павлівна Іваницька // Вісник Київського міжнародного університету. (Серія «Міжнародні відносини»). – К.: КиМУ. – Вип.3. – 2004. – С. 30-35.; Політичний розвиток франкістської Іспанії. 1939-1975 рр. / Ольга Павлівна Іваницька. – Вінниця: Вінницький державний педагогічний інститут, 1996. – 90 с.; Типологія франкізму в історичних дослідженнях (Матеріали до спецкурсу «Франкістська Іспанія». 1939-1975 рр.) / Ольга Павлівна Іваницька. – Вінниця: Вінницький державний педагогічний інститут, 1997. – 91 с.; Франкістська Іспанія. 1939-1975 рр.: дис. ... доктора іст. наук: 07.00.02 «Всесвітня історія»; 07.00.06 «Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни» / О. П. Іваницька – К., 1997. – 384 с.; Франко – каудильйо Іспанії / Ольга Павлівна Іваницька. – Чернівці: Книги – XXI, 2006. – 432 с.
2. Іваницька, О. П.Альфонсо XIII -король парадоксів / О. П. Іваницька. -Чернівці: Книги -XXI, 2006. – 232 с.
3. Годлевська В. Ю. Соціальна політика Іспанської соціалістичної робітничої партії (1982–1996 рр.): історіографічний огляд / В. Ю. Годлевська // Гілея: науковий вісник. – 2015. – Вип. 103. – С. 79-83; Перехід від авторитаризму до демократичного суспільства в Іспанії (1960-1982 роки): дис. ... кандидата іст. наук: 07.00.02 «Всесвітня історія» / В. Ю. Годлевська. – Вінниця, 2006. – 215 с.; Модернізація системи соціального забезпечення в Іспанії в період консолідації демократичного режиму (1980–1990-ті рр.) [Електронний ресурс] / В. Ю. Годлевська // Український історичний журнал. – 2013. – № 6. – С. 162-171. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/UIJ_2013_6_11.pdf; Особливості реформування судової системи Іспанії в роки правління Іспанської соціалістичної робітничої партії (1982-1996) [Електронний ресурс] / В. Ю. Годлевська // Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія : Історія. – 2012. – Вип. 20. – С. 270-278. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzvdpu_ist_2012_20_58.pdf; Парламентські вибори 1982 року та початок консолідації демократії в Іспанії [Електронний ресурс] / В. Ю. Годлевська // Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія : Історія. – 2010. – Вип. 18. – С. 281-285. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzvdpu_ist_2010_18_57.pdf; Політика соціалістичного уряду Іспанії в сфері малого та середнього бізнесу (1982-1996 рр.) [Електронний ресурс] / В. Ю. Годлевська // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2013. – Вип. 37. – С. 235-240. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npifznu_2013_37_51.pdf; Політика соціалістичного уряду Іспанії у сфері туризму як важливої галузі національної економіки (1982 – 1996 рр.) [Електронний ресурс] / В. Ю. Годлевська // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. : Історія. – 2013. – Вип. 1. – С. 112-119. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvuuist_2013_1_18.pdf; Церковно-державні відносини в Іспанії в умовах утвердження демократії (1982-1996 рр.) [Електронний ресурс] / В. Ю. Годлевська // Гілея: науковий вісник. – 2013. – Вип. 79. – С. 118-122. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/gileya_2013_79_37.pdf
4. Годлевська В. Ю. Реформування правоохоронних органів Іспанії в умовах консолідації демократії Україна–Європа–Світ./ В. Ю. Годлевська. Міжнародний збірник наукових праць. Серія Історія, міжнародні відносини. – Тернопіль ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2011. – Вип. 6–7.– С. 210–218.
5. Коннова М.В. Громадянська війна в Іспанії 1936-1939 років у зарубіжній історіографії / М.В. Коннова // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Вин. 12. Серія: Історія: Збірник наукових праць /За заг. ред. проф. П.С. Григорчука – Вінниця, 2007. – 405 с. – С. 331-334; Історична наука СРСР та Заходу про причини громадянської війни в Іспанії 1936-1939 рр. [Текст] // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Історія. – 2003. – Вип. 4. – С. 298-302; Los Mitos de la Guerra Civil. [Електронний ресурс] – Madrid: La Esfera de los Libros, 2003. – 605 P.- Режим доступу: http://www.kymu.edu.ua/vmv/v/03/konnova.htm.

6. Коннова М. В. Громадянська війна в Іспанії (1936-1939 роки): Історіографія: автореф. дисертації на здобуття наук. ступеня канд. істор. наук: спец. 07.00.06 «Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни» / Майя Вікторівна Коннова – Київ, 2004. – 20 с.
7. Павлишена Ю. В. Внутрішня політика франкістського режиму в Іспанії. 1939-1975 рр.: дис. на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук: спец. 07.00.02 «Всесвітня історія» / Ю. В. Павлишена – К., 2007. – 194 с.; Внутрішня політика франкістського режиму у 1939-1945 роках. // Вісник Київського міжнародного університету. Серія: Міжнародні відносини. – К.:КиМУ.– Вип.4. – 2005. – С.126-138.; Проблематика авторитаризму розвитку (на прикладі франкістської Іспанії 1960-х – першої половини 1970-х років) // Вісник Київського міжнародного університету. Серія: Міжнародні відносини. – К.: КиМУ. – Вип.5. – 2007. – С.161-173.
8. Беловолов Ю. Политическая система современной Испании (1975-1995) / Юрий Григорьевич Беловолов. – Донецк: ДГУ, 1997. – 73 с.; Реформы Карла III в испанских колониях Америки (XVIII век) / Юрий Григорьевич Беловолов. – Донецк: ООО «Цифровая типография», 2006. – 231 с.; Бєловолов Ю.Г., Харенко М.А. Нові ліві в Латинській Америці // Наука, релігія, суспільство. – 2008. – № 2. – С.3-9.; Внутри- и внешнеполитические факторы интеграции Испании в НАТО // Вступ до міжнародних відносин. – Донецьк: ДонНУ, 2008. – №7. – С.42-54.; Opus Dei і його вплив на економічні реформи в Іспанії середини XX ст. // Вступ до міжнародних відносин. – Донецьк: ДонНУ, 2011. – №10. – С. 5-13.; El hispanismo en Ucrania: proceso de formacion y su desarrollo // II Congreso de Hispanistas de Ucrania: «Gongora y el Siglo de Oro». Actas. – Universidad Nacional de Donetsk, 2011. – P. 36-47.; Нелегальна міграція до Іспанії з Африки. // Вступ до міжнародних відносин. – Донецьк: ДонНУ, 2010. – №9. – С.19-26.; Попытка военного переворота в Испании 23 февраля 1981 г. // Вступ до міжнародних відносин. – Донецьк: ДонНУ, 2012. – №11. – С.33-34.
9. Беловолов Ю. Г. Рабочий класс Кубы в борьбе за единство демократических антиимпериалистических сил (1925-1952 гг.) [Текст] : автореф.дис...д-ра ист.наук:07.00.03 / Беловолов Юрий Григорьевич; АН СССР, Институт Латинской Америки, 1991. – 39 с.; Рабочее движение на Кубе (1933-1952 гг.) [Текст] / Ю. Г. Беловолов. – Донецк : Кассиопея, 1999. – 248 с.; Беловолов Ю. Революционные антиимпериалистические выступления трудящихся в 30-е годы // Иностранные монополии на Кубе. 1898-1958 годы – М., 1976. С.231-262.
10. Бредіхин А.В. Формування та еволюція пероністського режиму в Аргентині (1946-1989 рр.). Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук за спеціальністю 07.00.02 – всесвітня історія. – Донецький національний університет. – Донецьк, 2007.; Бредіхин А. В. Вплив гібралтарського питання на відносини Великої Британії та Іспанії (1956-2011 рр.) [Електронний ресурс] / А. В. Бредіхин, Н. О. Лесіва // Історичні і політологічні дослідження. – 2013. – № 4. – С. 289-294.; Бредіхин А.В. Вплив перонізма на відносини Аргентини з США // Наука. Релігія. Суспільство. – 2006. – №2. – С.14-21.; Причини перемоги перонізму // Історичні і політологічні дослідження./ Гол. ред. П.В.Добров. – Донецьк.– 2004. – №3. – С.196-202.
11. Темірова І. Ю. Трансформація імміграційної політики Португалії [Текст] / І. Ю. Темірова // Економічний часопис – XXI. – 2011. – № 11/12. – С. 33-36.; Модель розселення українців в Іспанії та Португалії як індикатор інтеграції [Текст] / І. Ю. Темірова // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: Наук. вісник: зб. наук. праць / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Українська АН. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. – Вип. 32. – С. 285-291.; Порівняльний аналіз структурної інтеграції українських іммігрантів Португалії та Іспанії / І. Ю. Темірова // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки : Наук. вісник : зб. наук. праць / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, Українська АН. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 45 (№ 3). – С. 659-667.
12. Лесіва Н. О. Гібралтар у відносинах Великої Британії та Іспанії (1998 – 2009 рр.): теоретичний аспект / Н. О. Лесіва // Наука. Релігія. Суспільство. – 2014. – № 3. – С. 9-15.;. Проблема Гібралтару в контексті відносин Великої Британії та Іспанії (1960 – 2010 рр.) [Електронний ресурс] / Н. О. Лесіва // Наука. Релігія. Суспільство. – 2011. – № 4. – С. 47-50.
13. Лаврова І. І. Соціальна політика в Аргентині в умовах неоліберальної моделі розвитку (90-ті роки XX століття) [Текст]: дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / Лаврова Ірина Іванівна, Донецький національний ун-т. – Донецьк, 2006. – 196 арк.
14. Лук'янов О. П. Проблема Гібралтару в зовнішній політиці Іспанії, 1963 – 1985 рр. Автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.02 / О.П. Лук'янов; Східноукр. нац. ун-т ім. В.Даля. – Луганськ, 2003. – 20 с.; Проблема Гибралтара в британо-испанских отношениях: к истории вопроса // Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. – 2000. – № 12 (32). – С. 32-39.; Вплив проблеми Гібралтару на інтеграцію Іспанії в НАТО та ЄС у 80-х рр. XX ст. // Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. – 2002. – № 2 (46). – С. 31-41.; Испания и ближневосточный конфликт (1982 – 1996) // Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. – 2003. – № 6 (62). – С. 89-94; Проблема самоуправляющихся колоний в политической системе Британской империи конца XIX – начала XX в. // Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. – 1999. – № 9 (19). – С. 155-162.; Гибралтар во внешней политике постфранкистской Испании в 1975 – 1996 гг. // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2003. – № 5 (63). – С. 96-100.
15. Кощій Ю. В. Проблема Гібралтару в міжнародних відносинах (1956 – 2006 рр.) [Текст]: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 / Кощій Юлія Володимирівна ; Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. – К., 2011. – 220 арк.; Роль Гібралтару у завойовницьких планах фашистської коаліції у роки Другої світової війни // Український історичний збірник, Вип. 11, 2008. – С. 276-282.; Проблема Гібралтару в контексті інтеграції Іспанії в НАТО // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненській державний гуманіта-

рний університет. Збірник наукових праць. Вип.20. – Рівне: РДГУ, 2010. – С. 166-170.; Ґенеза проблеми Гібралтару в іспано-британських відносинах // Університет. Історико-філософський журнал. – №5 (19). – вересень-жовтень 2007. – С. 90 – 101.

16. Чума Б. Лібералізм у суспільно-політичному житті Іспанії другої половини XIX століття: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата істор. наук: спец. 07.00.02 «Всесвітня історія». / Богдан Петрович Чума – Львів, 2004. – 19 с.Memoria adulterada y olvidada: unos aspectos sobre la participación de los ucranianos de Halychyna en la Guerra Civil española (1936–1939) // Actas del IV Congreso de Hispaniastas de Ucrania (Lviv, 4 y 5 de octubre de 2013). Kyiv, 2014. Págs. 38–50.; «Невинна жертва» Кримської війни (1853-1856): історія іспанського консула Ф. Бакера-і-Рібаса // Вісник Львівського університету. Серія історична. Львів, ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. Вип. 48. С. 488-520; Іспанське консульство в Одесі першої чверті XIX ст.: організація та напрямки діяльності // Наукові зошити історичного факультету Львівського національного університету. Збірник наукових праць. Вип. 13. Львів, 2012. С.143-153; Іспанська «війна за історію»: політика, історіографія та шкільна освіта // Україна модерна. Число 19: Як (не) писати підручники з історії. Київ: Критика, 2012. С. 63–88; Relaciones e imágenes recíporocas entre España y países dela Europa del Este en la Edad Barroca //Actas del II Congresode Hispaniastas de Ucrania (Donetsk, 29 y 30 de septiembre de 2011). Kyiv, 2012. Págs. 48–53;
17. Хосе Луїс Орелья Мартінес. «Іспанія Франко» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zbruc.eu/node/37187
18. Чума Б. Динаміка національної ідентичності сучасної Іспанії та її відображення в іспанській історіографії / Богдан Чума // Наукові записки. Серія «Культурологія» Випуск 5., 2010. – С.78-90.
19. Олійник Н. Чи повстане незалежна Країна Басків? [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.polskieradio.pl/zagranica/news/artykul87017.html; «За еускаді, за її волю»: етнополіичний конфлікт в країні басків у баченні українських праворадикалів // Проблеми культурної ідентичності та культурний проект Європи / Матеріали міжнародної наукової конференції. С- 142-161.
20. Матлай Л. С. Зовнішньополітичне відомство Іспанії: історія та сучасний організаційно-правовий устрій (1975-2014 рр.) / Л. С. Матлай // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2014. – № 12. – С. 37-41.; Суспільно-політичні погляди Фернандо Морана Лопеса та його діяльність на посаді глави МЗС Іспанії (1982-1985 рр.) / Л. Матлай // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер.: Міжнародні відносини. – 2010. – Вип. 2. – С. 57-65.; Франсиско Фернандес Ордоньєс: міністр – реформатор (1985-1992 рр.) / Л. С. Матлай // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки : Наук. вісник : зб. наук. праць / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, Українська АН. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 51 (№9). – С. 576-580.; Суспільно-політичні погляди дипломата Фернандо Морано Лопеса та його діяльність на посаді глави МЗС Іспанії (1982-1985 рр.) [Текст] / Л. С. Матлай // Науковий вісник Дипломатичної академії України: сборник / Дипломат. акад. України при М-ві закорд. справ України. – К., 2011. – Вип. 17: Зовнішня політика і дипломатія : погляд із XXI століття (до 20-ї річниці незалежності України). – С. 182-190.; Дипломатія Іспанії в період консолідації демократії (80-90-ті роки XX століття) [Текст] : автореферат... канд. іст. наук, спец.: 07.00.02 – всесвітня історія / Л. С. Матлай. – К. : Дипломатична акад. Укр. при Мін-ві закордонних справ України, 2012. – 21 с
21. Матлай Л. С. Членство Іспанії в Організації Об'єднаних Націй (1955-2015 рр.) / Л.С. Матлай//Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, 2015, вип. 42, с. 279-282.
22. Матлай Л. С. Ана Паласіо – Глава іспанської дипломатії (2002-2004 рр.) / Л.С. Мталай // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, 2012, вип. XXXIII С.240-244.
23. Матлай Л.С. «Podemos» («Ми можемо»): нова партія «невдоволених» владою чи перехід до багатопартійної системи в Іспанії? //Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки, 2015 С.110-118.
24. Шелюто В. М. Колоніальна політика Іспанії в Африці у 1956-1975 рр.: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата істор. наук: спец. 07.00.02 «Всесвітня історія» / Володимир Михайлович Шелюто – Харків, 1998. – 19 с.
25. Анастасия Хмель, Европоцентристская риторика Ф. Франко: истоки и аргументы, [w:] Historia III'. Częstochowskie spotkania młodych historyków, red. Norbert Morawiec, Tadeusz Srogosz, wyd. Taurus, Częstochowa-Radomsko 2013, s. 247-259.; Хмель А. О. Дипломатичні відносини франкістської Іспанії з Європейськими країнами (1939-1975 рр.): дис. на здобуття наукового ступеня кандидата істор. наук: спец. 07.00.02 «Всесвітня історія» / Анастасія Олександрівна Хмель – Миколаїв, 2013. – 238 с.

Khmel A.,
Petro Mohyla Black Sea National University

THE ATTITUDE AND PROSPECTS OF ISPANISTYKY IN INDEPENDENT UKRAINE

The article highlights are analyzed and systematized scientific achievements of Ukrainian historians Research interests which is the history of Spain in order to identify gaps in research. In particular, emphasis on researchers and their followers, with centers in Donetsk (before the events in August 2014), Vinnitsa and Lviv, and individual studies in

cities and universities. The author emphasizes that the centers of formation ispanistyky historical trend in Ukraine were universities in Donetsk and Vinnitsa led by Olga Pavlovna Ivannytskaya and Yuriy Grigorovich Belovolov. As for the prospects of ispanistyky, the author insists that they are based on the ideological basis of most scientists and not encourage.

It Y. Belovolov and O. Ivannytska who started work in this direction in the USSR laid the foundation for the development ispanistyky in Ukraine, as the first most studied various aspects of the history of Spain, and later to extend their work of other scientists. We should also mention Ispanistiv Ukraine Association, which operates from 2009 and combines ispanistiv many areas: writers, translators, linguists, historians and political scientists. Is president of the Alexander Pronkevych – a specialist in the history of Spanish literature.

Thus, the article examines research areas Ukrainian ispanistiv their differing vectors and depth. The author concluded that the Ukrainian ispanistyka historical trends are at an early stage of development and the amount of research is minimal.

***Key words**: ispanistyka, scientists, Vinnitsa, Lviv, O. P. Ivanytska, Y.H. Belovolov, B.P. Chuma.*

Рецензенти: ***Сінкевич Є. Г.,*** *д-р іст. наук, професор;*
Котляр Ю. В., *д-р іст. наук, професор.*

© Хмель А.О., 2016

Дата надходження статті до редколегії 26.09.2016